

Vi er forhandler av
PÖSSL CITYCAR!

Alta Autosenter

www.alta-autosenter.no • Tlf. 78 44 98 44

FREDAG 25. januar 2019
Nr. 11. Årgang 51. Løssalg kr 30,-

Daniel imponerte i Italia

«Mosjonisten» Daniel Strand kapret andreplassen.

Side 29

Lar husbyggerne betale mest

«Billigtomtene» på Bangjordet blir dyrere enn ventet.

Side 6 og 7

Sjokkert da bil suste inn på gangvei

- Vi måtte hoppe i snøskavla for å berge livet.

Side 12 og 13

- Vi visste at vi ville tape

Svein Suhr og de øvrige aksjonistene forsto raskt at de ikke kom til å vinne kampen om Altaelva. Likevel var det aldri snakk om å gi opp.
Side 20-23

Kari Bremnes klar for Alta

Spiller i Nordlyskatedralen på Altapostens 50-årsdag.
Side 24-25

Tok helt av

Altarevnen leverte varene.
Side 26-27

Time	Flight	Gate	Destination
07:25	WF825	22	Murmansk
08:30	SK321	22	Murmansk
09:15	WF788	23	Murmansk
10:45	WF354	21	Murmansk
12:20	WF723	23	Murmansk
13:30	SK421	21	Murmansk
15:20	DY498	22	Murmansk
16:40	WF333	23	Murmansk

ALTA-SAKEN | DEL 2

PUST I BAKKEN: Svein Suhr tar seg en pause fra demonstrasjonene. Kanskje drømmer han om storlaksen i Sautso...? (Foto: Privat)

Bonden og laksefiskeren Svein Suhr gikk løpet helt ut for elva han elsker. Men det holdt ikke.

Av Hanne Larsen
hanne@altaposten.no

– Vi visste vi kom til å tape, at vi ikke hadde mulighet til å stoppe det, men vi ville gjøre det så vanskelig som mulig for dem, sier Svein Suhr, mens han blar gjennom gamle aviser i den lille kårboligen, som han og kona har fått reist et steinkast unna gården han har driftet i alle år, før yngstesønnen Jørn overtok.

Avistitlene fra førti år tilbake beskriver dramaet som utspilte seg i den lille bondebygda i Finnmark: «Slaget om Altaelva er i gang», «Stilla ryddes», «Terrorister på vei mot Alta».

– Da yngstedattera Ellen ble født, 12.mars 1981, stod det i Oslo Dagblad: «En ny demonstrant er født». Den avisen har jeg ikke her, den ligger på fjøsloftet et sted, sier Suhr og ler av de gamle minnene.

Kunne ikke tro det

Suhr var nestleder av folkeaksjonen mot utbyggingen av Alta-Kautokeinovassdraget,

NATURVERNEREN: Per Flatberg var generalsekretær i Norges naturvernforbund, men ble hyret inn som informasjonsleder i folkeaksjonen. – Området skulle vært nasjonalpark, sier han til Altaposten i dag. (Foto: Privat)

og den som hadde ansvaret for organiseringen av aksjonene i Stilla, som pågikk mellom 1979 og 1981. 40 år etterpå kan man fortsatt ane det innbitte engasjementet, trass – og kanskje også sinnet – som styrte den unge bonden da aksjonene stod på.

– Første gang jeg hørte at de skulle demme ned elva kunne jeg ikke tro at det var sant.

Det var så fjernt at jeg tenkte: «Det går ikke an»,

– Vi trodde ikke dem skulle vedta det. Vi trodde dem skulle se galskapen. Vi håpet i det lengste, føyer kona Anne-Louise til.

Det er Anne-Louises hjemsplass ekteparet har bodd på gjennom hele samlivet, og for Svein Suhr kunne ikke beliggenheten, noen hundre meter unna elvebredden av Altaelva, vært mer ideell.

– Jeg har vært med pappa og fisket helt siden jeg kunne gå, og den første laksen dro jeg på land sjøl da jeg var 12 år gammel, sier Svein som har rundet 70 år.

Som nærmeste nabo til elva i voksen alder, begynte alvoret med utbygginga sakte, men sikkert å sige innover bonden.

– Da vedtaket ble gjort i 1976, hadde jeg akkurat startet opp med gården og tenkte på ulempene som ville komme, om de fikk kjøre kraftverket slik de ville. Det ville bli problemer for oss som bodde her og som brukte å ferdes på isen. Vi kan ikke lenger gjøre det slik som før. Det er farlig, særlig vår og høst. Før fikk du en normal tilfrysing, men det gjør du ikke lenger. Ettersom de slipper mer og mer vann på høsten, så blir det mye mellomis og farlig is, hevder Svein.

Han ble for alvor engasjert i utbyggingssaken i 1978.

– Ikke bare meg, men hele familien var engasjert. Det gjorde det enklere, når alle hadde samme standpunkt, sier firebarnsfaren,

– Burde vært nasjonalpark

Naturvernsaken i Alta vakte enorm interesse, ikke bare i Norge, men og i utlandet. Støttende postkort og brev ble sendt nordover, og mange kom den lange veien opp og la seg i lenker. Vennskap ble etablert på tvers av både geografi og «klasse». Per Flatberg,

„Dem tok av sjela

BITTER: Svein Suhr innrømmer at han kjenner bitterhet over at Altaelva er bygget ut. Elva har han brukt siden han var guttunge, og sin første laks dro han opp som 12-åring. (Foto: Hanne Larsen)

generalsekretær i Norges naturvernforbund, ble ansatt som informasjonsleder i folkeaksjonen og i fjor høst tok 81-åringen turen til Alta for å treffe gamle aksjonsvenner. Med seg hadde han barn og barnebarn. Til Altaposten sa Flatberg 28. august 2018, at ønsket var å vise etterkommerne hva det var han hadde kjempet så hardt for.

I en kommentar til Altaposten i dag legger ikke den gamle miljøkjempen skjul på skuffelsen over at elva ble bygget ut.

– Området burde vært nasjonalpark, i stedet ble den bygget ut. I Virdneguika, kløfta nedenfor demningen, fant botanikere fra UiT flere rødlistede planter, deriblant Masimjelt, sommeren 1981. Det var dessverre for sent til å redde Alta, men skaffet

„Det var jo sånn at vi var datidens kjendiser. Både på godt og vondt.

Svein Suhr, nestleder i folkeaksjonen

myndighetene hodebry, sier Flatberg, som fortsatt holder engasjementet levende. Blant annet har han vært hyret inn som foredragsholder av NVE, om nettopp Alta-saken.

Datidens kjendiser

– Vi fikk jo mange venner, Per Flatberg, Nils Christe, med flere, minnes Svein Suhr, som

k litt mi

forteller at de også reiste sørover i ulike ærend med aksjonsgruppa.

– Det var jo sånn at vi var datidens kjendiser, hvis man kan si det sånn. Både på godt og vondt. Jeg husker da jeg spaserte på Karl Johan, så var det en som ropte: «Er ikke du han der Suhr?» Ja, det var jeg jo.

Han humrer mens han forteller om da han og styrets medlemmer, med fruer, var invitert hjem til Nils Christie. Christie var en av folkeaksjonens støttespillere, og er kjent som mangeårig universitetsprofessor i Oslo.

– Vi kom fra Finnmark og hadde ikke spist så mye fin mat før. Og her smakte jeg for første gang oliven. Jeg trodde det var druer og tenkte: «Åj, så fint», og tok en neve i munnen. Ha-ha. Det var mye smak, sier Svein Suhr og ler godt.

Overvåkinga

Mens Svein nærmest forlot gård og grunn

de årene han satt som nestleder i folkeaksjonen, var det kona som holdt fortet hjemme. I tillegg til barn og fjøsstell, var Anne-Louise også sekretær for folkeaksjonen, der overvåkingen av politiradioen inngikk som en del av oppdraget.

– Det er helt utrolig hvor overvåket vi var mens vi holdt på. De visste til enhver tid hvor vi var og hva vi gjorde. Vi var mer overvåket enn terroristene i Oslo, sier Svein, mens kona kommer på en hendelse, der de var et lite radiosignal unna å bli avslørt.

– En gang kom det en fra etterretningen inn til oss. Vi satt rundt kjøkkenbordet og jeg ble livredd for at radioen skulle begynne å prate. Den var montert fast under kjøkkenbordet. Jeg måtte lure meg rundt for å få slått den av, sier hun og skratter.

– Vi måtte følge med dem, for dem fulgte jammen med oss, fastslår ektemannen, som

regner med det ville vanket sanksjoner om radioen hadde blitt oppdaget.

Aksjonstida var en gullalder for advokatstanden, mens penger fra utallige bøter haglet inn til statskassa. Etter den første demonstrasjonen hvor sivil ulydighet ble benyttet, i Stilla høsten 1979, ble det utstedt 94 bøter. Dette ifølge boka til Lars Martin Hjorthol «Alta- Kraftkampen som utfordret statens makt» fra 2006. Det var imidlertid bare småteri mot de 780 botelagte etter storaksjonen i 1981.

Bøtenivået lå på 2500 kroner og oppover, og mange pådro seg flere. For vanlige arbeidsfolk, som gjerne hadde tatt seg fri fra jobb over lang tid, var det ikke fritt for at motstandskampen tæret på lommeboka.

– Ikke minst for oss som selvstendig næringsdrivende, begynte det å bli tøft på slutten. Det gikk utover drifta. Det var ikke bare

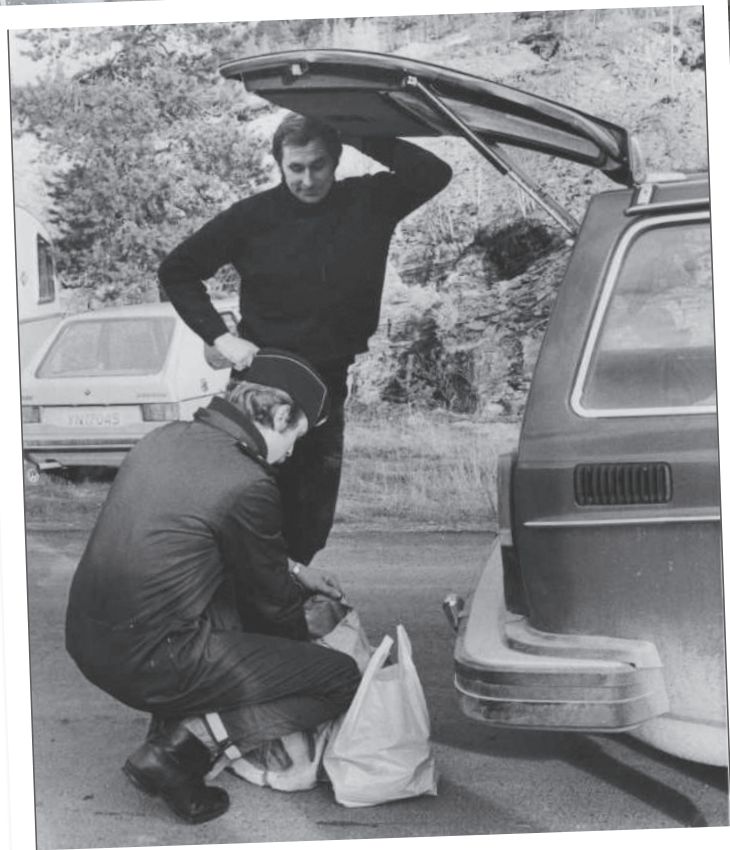
å få det til å gå i hop, vi måtte jo leie røk hele tida, sier Svein Suhr til Altaposten dag.

Nektet å gi seg

Etter at Stilla var ryddet for demonstrasjonen 14.januar 1981, i den største politiaksjonen i Norge i fredstid, gikk luften mer eller mindre ut av ballongen til demonstranter. Aksjonsgruppa ble ikke oppløst formelt før i 1982, men motstanden ble naturlig nok perverisert, etter at myndighetene hadde demonstrert sin overmakt.

Men ikke alle ville gi seg. Etter at anleggsarbeidet var igangsatt, startet en hard kjer av motstandsfolk med det de kalte for rlestikksaksjoner.

– Nalestikksaksjonene var at større eller mindre grupper gikk inn til Sautso om natta med mål om å stanse anleggsarbeidet.

I SØKELYSET: Som nestleder i folkeaksjonen hadde Svein Suhr politiets argusøyne rettet mot seg. Her fra en episode i Skomakerdalen i Tverrelvdalen. (Foto: Privat)

Disse aksjonene ble ganske dramatiske og mange fra Alta var med. Til slutt grep politiet til straffelovens paragraf 222, som ga hjemmel for fengsling. Flere ble varetektsfengslet, deriblant Tore Bongo, som ble sendt til fengselet i Tromsø, andre ble sendt til Vadsø. Jeg ble også varetektsfengslet av Alta herredsrett, men ble løslatt fordi folkeaksjonen skulle ha et møte med Kåre Willoch, et møte som forøvrig ble avlyst, forteller Flatberg, til Altaposten i dag.

Svein Suhr var også med på aksjonene. I boka til Lars Martin Hjorthol er Suhr sitert på følgende:

«Det ble snakk om harde operasjoner i høstmørket. Vi dro oppover elva med båt, klatret opp ei stupbratt skråning. Tore Bongo var livredd husker jeg. Klamret seg fast, og så rett ned i elva. Det var en lang, lang tur fram, og like lang tilbake.»

Per Flatberg er sitert på følgende:

«Vi fikk skylapper, og kjørte på. Min drivkraft var vel ren trass, pluss et fortsatt lite håp om at en allianse med reindrifta kunne gi stopp i arbeidet. Vi fikk kjempehøye båter. Det begynte å murre i indre rekker. Flere satte spørsmålstegn ved vitsen i å fortsette. Vi møtte overmakta. Totalt.»

Svein Suhr er ikke særlig lysten på å snakke om nålestikkaksjonene i dag.

– Det er ikke noe å beskrive. Det var bare noe vi gjorde for å holde motstanden vedlike, selv om vi visste at det ikke hadde noen hensikt. Det var egentlig bare for å terge politifolkene som lå her og passet på og overvåket oss, sier han til Altaposten.

Hjelp fra politisjefen

Selv om frontene var harde, har ikke Svein noe uoppgjort med noen av sine tidligere motstandere. Ei heller politisjef Einar Henriksen, som ledet politiaksjonen.

– Vi har jo snakket sammen både under og etter aksjonen. Han var politimester på Lillehammer og jeg var i skismørerteamet, da vi mange år etterpå møttes under et skirenn på Lillehammer. Det skulle være noe i Storgata, så området var sperret av. Det nyttet ikke uansett hva jeg sa, jeg slapp ikke inn. Da måtte jeg ta en telefon til Einar Henriksen, som forsikret at dette skulle han ordne.

- Kanskje han hadde dårlig samvittighet?
- Ha-ha ja kanskje det, ler Svein.

Folkeaksjonen var ingen sammenrasket gruppe med bråkmakere. Det var voksne folk, hver med sin kompetanse og kunnskap. I kjelleren på Alta museum ligger det dokumentasjon på både økonomistyringen og møteprotokoller. Gjestene til leiren i Detsika, ble eksempelvis nøye loggført, like så alle telefonsamtaler inn og ut av leiren.

Nestlederen av folkeaksjonen er ikke bare fornøyd, men og stolt over arbeidet de la ned.

– Alt det vi hadde hånd om gikk etter planen. Det var en aksjon ved den såkalte Somby-brua, som ikke vi hadde noe med å gjøre. Vi prøvde hele tiden å holde det på det nivået det skulle være: en ikke-voldelig aksjon. Vi hadde mange som ville ty til både det ene og det andre, men løsner man skudd eller noe, da har man tapt. Tapte gjorde vi uansett, men hadde det ikke vært for det arbeidet vi gjorde, hadde det ikke vært laks igjen i Altaelva, sier Suhr.

– Hvordan begrunner du det?

– Jeg begrunner det med at vi fikk et manøvreringsreglement som gjorde at laksen kan svømme i elva. Det var jo en helt katastrofalt kjøring av verket straks etter utbygginga. Elva kunne stige med en halv meter i løpet av en halvtime, og så kunne den gå like fort ned igjen. Alle vet at yngelen søker inn på grunt vann, og etter at vannet gikk ned så døde hundrevis av yngel. Det har de forsket på. Det var jo også farlig for de som skulle ferdes på elva, når det var en helt annen leie når de kjørte opp og når de kom ned, sier laksefiskeren.

Selv om den massive motstanden mot utbygginga førte til en mer skånsom utbygging enn først planlagt, er Suhr klar på at elva har mistet jomfrudommen.

– Den har tapt sin verdi. Sautso, som var et spiskammers da jeg var ung, er ikke hva det var. Før var det bare å dra opp og du fikk så mye laks du ville ha. Mens i dag. Jeg var der i august og fikk tre storlaks på en hel uke og åtte grills. Det er det du fikk i løpet av noen timer tidligere, sier han.

Paradoksalt med oppdretten

Suhr mener forøvrig at det ikke bare er utbygginga som har satt lakseelva i fare. 40 år etter at Alta kommunestyre ville verne elva for utbygging, mener han det er paradoksalt at politikerne tillater lakseoppdrett så nært Altaelva.

– Det er helt utrolig at politikerne i Alta tillater den forsøplinga av fjorden. En ting er

” Det var en stor tabbe av oss å blande oss inn i same-saken.

Svein Suhr

risikoen dette medfører for villaksen, men det er jo heller ikke torsk igjen i fjorden. Og hvem vil sitte igjen med regninga etter at alt er forlatt. Det er vi som bor her. Jeg blir så deprimert når jeg leser om dette her. Det er historieløst. Først gikk man inn for å bevare elva, og nå skal man gamble med både den og torsken i havet. Den dagen torsken er borte, hva skal vi leve av da, spør den engasjerte pensjonisten.

I mange år har han vært staker for ALI (Alta laksefiskeri interessentskap), men nye regler har ført til at han pent måtte ut av båten da han rundet 70. Minnene har han imidlertid tatt med seg.

– Jeg var båtmann for utlendingene som har vært her og fisket, og mange av dem er utrolig godt informert om Alta-utbygginga og det som skjedde her. De er helt hoderystende over at det går an å ødelegge en så god lakseelv, kommenterer han.

– Er du bitter?

– Jeg er litt bitter, men det nytter ikke. Jeg

Klasse-lovene gode nok mot de fire FA-lederne

DØMT FOR OPPVIGLERI: Alfred Nilsen, Svein Suhr, Per Flatberg og Tore Bongo, avbildet i Altaposten 26.mars 1983. De fire ble dømt etter straffelovens paragraf 140, som «forbyr oppfordring til og forherligelse av straffbare handlinger». Her fra en pause i rettsforhandlingene, hvor de spiser en kake som noen hadde bakt en fil inn i.

GAMLE AVISER: Avisene i Norge flommet over av saker om Alta-utbyggingen. Særlig hett var det i tidsrommet 1979 til 1981. Svein har tatt vare på mange av dem. (Foto: Hanne Larsen)

kan ikke gjøre noe. Men egentlig var det dem som burde fått en stor straff. Mye større enn oss, sier han og sikter til at han selv, Alfred Nilsen, Tore Bongo og Per Flatberg, de fire lederne av folkeaksjonen, ble dømt for oppvigleri, i Alta herredsrett i mars 1983. Ifølge Flatberg var det snakk om betingede fengselstraffer og høye bøter.

– Det er en svær straff å få på seg. Det er kun Einar Gerhardsen og Martin Tranmæl, som har fått denne straffen for oss, sier Svein Suhr.

– Men den dommen bærer du med rak rygg, sier kona Anne-Louise og ser på ektemannen.

– Ja, den bærer jeg med rak rygg, fastslår Suhr.

– Var kampen du var med på verdt det?

– Den var verdt det og vel så det.

Angrer på same-fokuset

Det eneste Suhr angrer på, er at de involverte de samiske spørsmålene i elvesaken.

– Det var en stor tabbe av oss å blande oss

inn i same-saken. Det var de som stakk av med gevinsten, sier han og hevder at same-ner har fått særrettigheter i fylket.

– Du er ikke redd for å virke samefiendtlig når du sier dette?

– Nei, jeg har så mange gode venner i det samiske miljøet, mest reindriftssamer, og det er helt greit at de skal ha sine rettigheter. Men at en fastboende same i Kautokeino skal ha flere rettigheter enn same i Alta, det er helt horribelt, sier Suhr.

Han har tatt på seg fleeejakka og capsen, og går med lette skritt mot terrengbilen utenfor huset. Vi kjører ned til elva hvor fiskeplassene ligger som perler på en snor, hele veien opp til Sautso. Den pensjonerte bonden setter seg på en stein med ryggen mot vannet.

– Det tok flere år før jeg klarte å dra til elva etter at den var utbygd. Vi følte at den var ødelagt.

– Har du noen gang vært i tvil om at det var rett å bruke sivil ulydighet?

STOD SAMMEN: Kona til Svein, Anne-Louise, var sekretær for folkeaksjonen og hadde blant annet ansvaret for politiradioen hjemme i huset på Aronnes. (Foto: Hanne Larsen)

– Aldri. Dem tok litt av sjela, ikke bare mi, men manges, da dem vedtok utbygginga av elva, sier Svein.

FAKTA

Alta-saken

- Alta-saken var en politisk konflikt fra rundt 1968 til 1982, hvor samiske interesser og miljøverninteresser gikk mot en storskala vannkraftutbygging i Indre Finnmark.
- Planene møtte hard kritikk, og i 1973 ble «Alta-utvalget» for bevaring av vassdraget dannet. Motstanden mot utbyggingen var basert på samiske interesser, reindriftsinteresser og miljøverninteresser.
- I de første planene lå også en neddemming av bygda Maze inne, dette ble senere skrotet og i 1973 vedtar Stortinget varig vern av Maze.
- I 1976 går kommunestyret i henholdsvis Alta og Kautokeino imot utbyggingsplanene, mens Finnmark fylkesting sier ja. Aksjonens første leder er Kato Johansen, før Alfred Nilsen fra Alta overtar stafettspinnen.
- I 1978 dannes Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget og 15.000 underskrifter samles inn lokalt.
- I januar 1979 varsler et folkemøte i Alta sivil ulydighet mot utbyggingen. I juni samme år avviser Stortinget et forslag om å ta Alta-utbyggingen opp til ny behandling.
- I september 1979 stopper folkeaksjonens lenkegjeng anleggsarbeidet i Stilla. Lokalt politi forsøker å fjerne demonstrantene, men må gi opp.
- I oktober 1979 sultestreiker en gruppe samer foran Stortinget. Statsminister Oddvar Nordli erklærer midlertidig stans i anleggsarbeidet og lover at samiske rettigheter skal utredes.
- I mai 1980 vedtar Stortinget for tredje gang at utbyggingen skal gjennomføres.
- I januar 1981 sendes 600 politifolk til Alta for å fjerne demonstrantene som har barrikadert seg ved det såkalte Nullpunktet i Stilla. Politiet har militært utstyr og militære kjøretøy til rådighet. Samebevegelsen innleder en ny sultestreik.
- I februar 1981 erklærer statsminister Gro Harlem Brundtland midlertidig stans i anleggsarbeidet, på grunn av brudd på kulturminneloven. I september gjenopptas arbeidet, mot harde protester fra reindriftssamer.
- I 1982 oppløses Folkeaksjonen mot utbygging og i mars samme år forsøker Nillas Somby og minst to andre personer å sprengne den såkalte Somby-brua. Forsøket mislykkes og Somby mister en arm under sabotasjeaksjonen. De to andre som var med har aldri stått frem offentlig.
- I 1984 legges den første delutredningen frem av samerettsutvalget, som ble opprettet etter sultestreiken i 1979.
- I 1987 settes Alta kraftverk i drift.
- I 1989 blir Sametinget åpnet av Kong Olav.

Kilder: Alta, kraftkampen (Lars Martin Hjorthol 2006), Store norske leksikon.

FORRIGE UKE

NESTE UKE:
Alta-saken splittet den lille bygda Tverrelvdalen. Paul Sivertsen, Otto Erik Aas, Harald Opgård og Geir Ove Bakken forteller om den turbulente tida.